HISTORISCH CENTRUM |
LEEUWARDEN

www.historischcentrumleeuwarden.nl

Panorama vanaf de "Nieuwe Toren" naar het westen. Voorgrond: Sint Jacobsstraat. 1877. Vervaardigd door G.H. Matthijssen. Collectie Fries Museum, Leeuwarden

TERUGBLIK OP 2025

29 januari - Gouden Microfoon dj Sierk Goedemoed

De Gouden Microfoon van diskjockey Sierk Goedemoed werd onthuld in de vaste expositie van het Historisch Centrum Leeuwarden. De oud-Leeuwarder won deze in 1972 tijdens de finale van de landelijke dj-wedstrijd om de Gouden Microfoon. Goedemoed was in de jaren zeventig en tachtig een dj-fenomeen. “Het zou toch wel heel mooi zijn, als mijn gouden microfoon een plekje kan krijgen naast jouw platenkoffer in de expositie van het HCL”, zei Sierk tegen goede vriend Ritsko van Vliet op de avond voor zijn overlijden. Als goede vriend van het HCL had Ritsko dit snel geregeld.

8 februari - Expositie over zes eeuwen Sint Anthony Gasthuis

In 2025 bestond het Sint Anthony Gasthuis minstens 600 jaar. Daarom organiseerden we gezamenlijk een expositie over de rijke geschiedenis van het gasthuis: *De ouden tot nut, de zwakken tot stut*. Tijdens de opening onthulde burgemeester Sybrand Buma een een portret van Gertie Oldersma (1714-1774) door schilder Rienk Keyert. Zij was voogdes van het gasthuis van 1755 tot 1774. Het schilderij was bij toeval gered uit de rommel van een oude herberg in Nieuwkoop en via een veilingmeester bij het Sint Anthony Gasthuis terechtgekomen.

12 februari - Miniature People vestigen zich in het HCL

De Miniature People zijn nu ook te vinden in het HCL. De man achter deze kleine mensjes, Michel Tilma, creëerde speciaal voor het HCL een drietal taferelen. Deze sluiten aan bij de audiotour voor kinderen.

Door de eeuwen heen hebben er heel veel mensen in Leeuwarden gewoond. Ieder met zijn of haar eigen verhaal. Met de audiotour lopen kinderen door onze expositie *Verhalen van Leeuwarden* en luisteren ze naar zes verhalen over Leeuwarders van vroeger.

24 februari - Vrijwilligers maken duizenden scans

Op 24 februari werd de laatste dia uit een serie foto’s van het MCL gescand. Het is een van de circa 17.000 scans die ijverige vrijwilligers dit jaar samen hebben gemaakt. Ze hebben daarmee een grote bijdrage geleverd aan het verder digitaal toegankelijk maken van de collectie. Via de beeldbank zijn daardoor duizenden ‘nieuwe’ foto’s te bekijken die ons tonen hoe Leeuwarden vroeger was.

11 maart - Album scheiding Siamese tweeling

De scheiding van de Siamese tweeling Tjitske en Folkje in 1954 was wereldnieuws. De operatie vond plaats in het Diakonessenhuis te Leeuwarden. In maart dit jaar schonk mevrouw Westerhuis een bijzonder album met foto’s van de operatie en van het operatieteam.

15 april - Politierapporten en oorlogsdagboeken digitaal in te zien

Omdat het precies 80 jaar geleden was dat Leeuwarden werd bevrijd, stelde het HCL een aantal bijzondere documenten online beschikbaar. In het archief van de gemeentepolitie van Leeuwarden werden de dag- en nachtrapporten uit de periode 1940-1945 digitaal te raadplegen. Ook zijn de oorlogsdagboeken van J.H. Roorda en C.P. van der Hoorn gedigitaliseerd en is een fotoalbum met foto’s uit de Tweede Wereldoorlog uit de collectie van Dirk Swierstra te bekijken.

17 april - Afronding project Digitalisering Bouwdossiers

Na zeven jaar intensief werken aan het digitaliseren van de bouwdossiers van de gemeente Leeuwarden en omliggende gemeenten zijn alle dossiers inmiddels gescand en gekoppeld aan de juiste huisadressen. Wethouder Hein Kuiken gaf het officiële startsein voor het gebruik van het digitale loket waarin ze toegankelijk zijn. In 2025 zijn er 5.724 dossiers gedownload via deze module.

9 mei - Project Geschiedenislokaal Leeft

Start van de samenwerking van Historisch Centrum Leeuwarden, Tresoar en Fries Museum met NHL Stenden Hogeschool en Kunstkade. Studenten van de PABO en de lerarenopleiding geschiedenis maakten onderzoekslessen bij Friese historische bronnen op geschiedenislokaalfryslan.nl. Thema’s waren het leven op terpen, historische plattegronden en de Tachtigjarige Oorlog. De lessen zijn voor primair en voortgezet onderwijs en worden in de klas uitgevoerd. De opgedane kennis verwerken leerlingen in een gastles van een kunstdocent die verbonden is aan Kunstkade.

14 juni - Stickerruilbeurs

Ook dit jaar konden mensen weer historische plaatjes sparen voor een nieuw stickerboek. Het verzamelboek ‘De fles is leeg!’ stond in het teken van 80 jaar vrijheid vieren in Leeuwarden en Friesland. Zaterdag 14 juni organiseerden we een stickerruilbeurs. Er werden volop plaatjes geruild. De ruildag trok ruim 400 belangstellenden.

14 juni - Gouden Leeuwtje voor Leendert Plaisier

Op de dag van de stickerruilbeurs werd ook Leendert Plaisier onderscheiden met het Leeuwarder Leeuwtje, een gemeentelijke onderscheiding voor bijzondere verdiensten voor de stad. Plaisier kreeg de onderscheiding vanwege zijn jarenlange vrijwillige inzet voor het culturele geheugen van Leeuwarden.

Hij schreef tientallen publicaties, vooral over de stad tijdens de Tweede Wereldoorlog. Helaas is de Leeuwarden-kenner en Huizumer in december overleden; hij was al lange tijd ziek.

14 juni - Arcadia in HCL, Pier Pander Museum en Tempel

Het Pier Pander Museum en de Pier Pander Tempel waren in 2025 onderdeel van de kunstroute Paradys van Arcadia. In het museum was de kunstinstallatie *Myn Fest is dyn Fest* van kunstenaar Tjibbe Hooghiemstra en schrijver en dichter Nyk de Vries te zien. Beeldend kunstenares Saskia Noor van Imhoff bracht in de tempel met haar installatie *Liminal Spaces* het scheppingsproces van kunst en natuur samen. Via de kunstroute bezochten 740 mensen de kunstinstallatie in het Pier Pander Museum. De tempel werd door 2100 mensen bezocht. In het HCL waren de *Jars* van Ai Ozaki te bewonderen.

15 juni - Dag van de Leeuwarder archeologie

Meer dan 300 bezoekers dompelden zich onder in de wereld van het verleden tijdens de Archeologiedag. Het terrein rond het HCL was omgetoverd tot een levendig middeleeuws kampement, compleet met ambachtslieden, historische tenten en demonstraties. De vondsten van opgravingen op het Oldehoofsterkerkhof trokken veel bekijks, en archeologen stonden klaar om uitleg te geven over hun vondsten. Voor kinderen was er van alles te beleven: zo konden ze boogschieten, munten slaan en zelfs hun eigen amulet maken in creatieve workshops.

27 juni - Boekpresentatie en expositie over Mejuffrouw Matthijssen

Gert Elzinga, oudconservator van het Fries Museum, presenteerde zijn boek over Gerharda Henriëtte Matthijssen (1830 - 1907), de eerste vrouw in Leeuwarden die beroepsmatig als fotograaf werkte. Als initiatiefneemster en organisator van de *Tentoonstelling van voorwerpen van Nijverheid en Kunst uitsluitend door Vrouwen vervaardigd (1878)* in de Manege bij de Arendstuin, stond zij aan de basis van de eerste nationale tentoonstelling waarin werk van vrouwen centraal stond. In aansluiting op het boek organiseerde het HCL de expositie *Mejuffrouw Matthijssen, het verhaal van een Leeuwarder feministe*.

1 juli - Doodsbriefjes gedeeltelijk online beschikbaar

Sinds 1865 worden er in Nederland doktersverklaringen bewaard waarin de doodsoorzaak van overleden personen wordt beschreven. Deze verklaringen, ook wel doodsbriefjes genoemd, zijn door medewerkers en vrijwilligers van het HCL deels digitaal beschikbaar gesteld. Van personen die in Leeuwarden zijn overleden tussen 1865-1904 en 1930-1941 zijn scans van de doodsbriefjes te vinden als bijlage van de overlijdensakte op AlleFriezen. In 2026 zullen scans van de nog ontbrekende jaren aan AlleFriezen worden toegevoegd.

Het jaar van exposities en digitalisering

In 2025 waren er opvallend veel exposities in het HCL. Normaal organiseren we twee grotere exposities, maar dit jaar waren dat er drie. Het begon met de jubileumtentoonstelling over 600 jaar Sint Anthony Gasthuis. In de zomer opende de tentoonstelling *Mejuffrouw Matthijssen*, de eerste vrouwelijke fotograaf in Leeuwarden. En aan het eind van het jaar richtten we de expositie *Spruitjes met sambal* in, die ging over Indische Nederlanders in Leeuwarden. In het kader van Arcadia waren er bovendien twee kunstexposities in de Pier Pander Tempel en in het Pier Pander Museum, die samen bijna 4.000 bezoekers trokken. In het HCL kwamen in totaal 18.237 bezoekers. Een belangrijk deel van het succes is toe te schrijven aan de afdeling educatie. Maar liefst 5.119 leerlingen bezochten het HCL, een derde meer dan in 2024. De Oldehove werd door bijna 32.000 mensen beklommen. Het gaat echter niet altijd om de grote aantallen. Ook waardering en beleving zijn belangrijk. Een goed voorbeeld daarvan was de cursus Liwwadders, die door de deelnemers erg werd gewaardeerd.

Positieve resultaten waren er bij het toegankelijk maken van de archieven. In april ging het digitale loket voor de bouwdossiers officieel online. Er werd meteen driftig gebruik van gemaakt. Dankzij de noeste arbeid van personeel en vrijwilligers kwamen ruim

10.000 foto’s online. Bijzonder is ook dat de zogenaamde dag- en nachtrapporten van de politie uit de oorlogsjaren het afgelopen jaar digitaal beschikbaar konden worden gesteld. Om digitale dossiers goed te kunnen bewaren en toegankelijk te maken is hard gewerkt aan de digitale bewaarstrategie, die zal uitmonden in een e-depot.

Je zou denken dat er door het digitaliseringswerk aanzienlijk minder bezoekers naar de studiezaal komen, maar dat blijkt toch niet waar te zijn. De behoefte aan deskundige begeleiding bij onderzoek in de archieven blijft groot. De honger naar lokale historie lijkt niet te stillen. Dat blijkt ook uit de belangstelling voor de lezingen op zondagmiddag, die meestentijds volgeboekt zijn. Kortom: het HCL is en blijft hét platform voor de Leeuwarder geschiedenis.

2 juli - Zichtbaar en trots

In de Eekhoffzaal van het HCL was de indrukwekkende expositie *Zichtbaar & Trots* te zien. Deze expositie bracht portretten van vergeten én bekende queer verzetshelden samen. Mensen die in een andere tijd, maar met dezelfde moed, opkwamen voor vrijheid, gelijkheid en hun identiteit. De expositie *Zichtbaar & Trots* was een initiatief van COC Friesland. Kunstenaar Herman Morssink maakte speciaal voor deze expositie krachtige schilderijen, onder andere van de Friese verzetshelden Sjoerd Bakker en Jef Last.

4 augustus - Schenking werk H.W. Keikes

De zoon van journalist, Mata Hari-kenner en kunstenaar Henricus ‘Hennie’ W. Keikes schonk dit jaar een bijzonder zwaar kunstwerk. Het ging om een gezicht op Leeuwarden dat zijn vader had gemaakt van cement, baksteen en andere stenen. Het HCL kreeg ook tekeningen, schilderijen en ander werk van H.W. Keikes. Een deel was in de jaren vijftig en zestig afgedrukt in het blad Leeuwarder Gemeenschap.

4 september - Uitreiking Wopke Eekhoffprijs

Wethouder Hein Kuiken reikte namens het gemeentebestuur van Leeuwarden de Wopke Eekhoffprijs 2025 uit aan dr. mr. Antoon Ott, voor zijn boek ‘Verzameldrift – biografie van Nanne Ottema (1864–1955)’. De vijfjaarlijkse prijs bekroont de beste bijdrage aan het lokaal historisch onderzoek in de periode 2020–2024.

13 september - Uit in Huis

Het cultureel seizoen van Leeuwarden startte met het Uit in Huis Festival: bijna alle organisaties zetten hun deuren wagenwijd open om bezoekers gratis kennis te laten maken met hun aanbod. Het HCL organiseerde dit jaar een spannende puzzeltocht voor kinderen in de Oldehove. In de Pier Pander Tempel kwamen bezoekers meer te weten over de tempel.

13 september - Open Monumentendag

“Een aansprekend thema, een compacte route en maar één regenbui.” Dit jaar waren er veel lovende woorden te horen over de Open Monumentendag (OMD), met als thema Met zorg bewaard. Ruim 2.500 belangstellenden bezochten de vijftien monumenten met een zorgachtergrond. Al vóór het officiële openingsmoment stonden bij veel locaties de eerste bezoekers te wachten.

27 september - Museumnacht

Tijdens de Museumnacht FRL bezochten meer dan 250 mensen het Pier Pander Museum en de Tempel. Stichting Praamvaren Leeuwarden verzorgde tochtjes met de praam tussen de twee locaties. Lichtontwerper Koos de Vries zorgde voor sfeervolle verlichting in en om de beide gebouwen. Ook de route door de Prinsentuin was mooi verlicht.

4 oktober - Liwwadderdag

Op zaterdag 4 oktober vond de negende editie van de Liwwadderdag plaats, dit jaar in de wijk Westeinde. Hoewel Westeinde een relatief jonge wijk is, herbergt zij verrassend veel historische verhalen. Denk bijvoorbeeld aan de Dorhout-grafheuvel, de voormalige Fliegerhorst, het Dokkumer Lokaeltsje en de schrijvers naar wie de straten zijn vernoemd. De dag was een groot succes: ongeveer 500 bezoekers namen deel aan de lezingen en wandelingen en bekeken de speciaal ontwikkelde expositie.

11 oktober - Start cursus Liwwadders

Pieter de Groot en Reitze Jonkman gaven in oktober vier keer een les over het Liwwadders. Tijdens deze lessen kwamen achtereenvolgens geschiedenis, fictie, taalkunde en schrijven aan bod. De cursus werd georganiseerd voor iedereen die meer wilde weten over - of wilde leren schrijven in - het prachtige stadsdialect van Leeuwarden.

1 november - Penning van Verdienste voor Pieter de Groot

Burgemeester Sybrand Buma reikte de Penning van Verdienste uit aan Pieter de Groot. Het is een erkenning voor zijn jarenlange inzet voor het culturele en literaire leven in Leeuwarden. In zijn toespraak haalde burgemeester Buma herinneringen op aan onder andere het Dichtersfestival van 1967 en het festival Poem Power, waarbij De Groot als medeorganisator betrokken was. Ook zijn werk als redacteur en auteur van publicaties over Leeuwarden en Fryslân werd benoemd.

3 november - Laatste negatief Anneke Bleeker gescand

Er is dit jaar hard gewerkt aan het scannen van een collectie negatieven van fotografe Anneke Bleeker. Zij werkte voor diverse kranten en bladen. De foto’s zijn gemaakt aan het begin van haar carrière en tonen hoofdzakelijk de eerste helft van de jaren zestig. Het zijn sfeervolle beelden van onder andere grote evenementen, optochten en tal van sportwedstrijden, waaronder de Elfstedentocht van ‘63.

8 november - Indische Nederlanders

Op zaterdag 8 november vond in het Historisch Centrum Leeuwarden de presentatie plaats van het boek ‘Was Friesland het beloofde land? Indische Nederlanders op drift 1945–1968’, geschreven door Henk de Vries. In zijn boek verweeft Henk de Vries persoonlijke, vaak aangrijpende familieverhalen met historische feiten. Zo ontstaat een indringend beeld van de achtergronden van hun vertrek, aankomst en opvang. Tegelijkertijd werd de tentoonstelling *Spruitjes met sambal – Indische Nederlanders in Leeuwarden* geopend, waarin bezoekers kennis konden maken met het verhaal van Indische Nederlanders in Leeuwarden.

20 november - Schenking foto’s winkel G.H. Matthijssen

Op de tentoonstelling eerder dit jaar over fotografe Gerharda Henriëtte Matthijssen werden twee bijzondere foto’s uit de negentiende eeuw getoond. Ze tonen de winkel aan het Naauw waar Gerharda met haar zus Henderika stoffen en kleding verkocht. Ze behoren tot de oudste foto’s van Leeuwarden. Op een van de foto’s staat een dame in de deuropening, een van de zussen misschien?

20 december - Huisnummerlijsten gedigitaliseerd

Bij historisch huizenonderzoek kom je vaak adressen tegen die niet meer bestaan of een onbekende aanduiding hebben. Het HCL heeft diverse huisnummerlijsten en omnummerlijsten gedigitaliseerd, waardoor er nader kan worden gezocht naar de huidige locatie van het historische adres. De lijsten bevatten soms ook kadastrale nummers zodat het zoeken wordt vereenvoudigd. Er zijn lijsten beschikbaar van huizen in de gemeente Leeuwarden en de voormalige gemeenten Leeuwarderadeel, Idaarderadeel, Rauwerderhem en Utingeradeel.

26 december - Filmvertoning Cornelis Bruinsma

‘Proef geslaagd’, schreef de Leeuwarder Courant op 27 december over de filmvertoning in het HCL. Op tweede kerstdag 2025 was het precies honderd jaar geleden dat Cornelis Bruinsma werd geboren. Bruinsma was jarenlang brugwachter bij de Vrouwenpoortsbrug in Leeuwarden, maar hij werd vooral bekend als gepassioneerd amateurfilmer. Het Historisch Centrum Leeuwarden organiseerde samen met het Fries Film & Audio Archief een speciale middag met de vertoning van een uur aan filmmateriaal. Leeuwardenkenner Ad Fahner gaf tijdens de vertoning toelichting bij de beelden. Ongeveer honderd bezoekers woonden de filmmiddag bij.

Bezoekersstatistiek

	2025	2024
HCL	18.237	17.434
Oldehove	31.937	23.675
Pier Pandermuseum	1.459	1.570
Pier Pandertempel*	2.490	423
Bezoekers website HCL	77.166	80.011
Volgers Facebook HCL	6.500	5.800
Volgers Facebook Oldehove	1.900	2.001
Volgers X	2.325	2.446
Volgers Instagram	2.146	2.001

* Vanwege de kunstroute Paradys werd de Pier Pander Tempel duidelijk vaker bezocht.

Foto’s: HCL, Ad Fahner, Martin de Jong, Chloë Monsma, Annelies Sleurink, Jim Hamerslag, Luca Kers, Chiem van der Vegt, Gert Jan van Rooij

HISTORISCH CENTRUM | LEEUWARDEN

Historisch Centrum Leeuwarden (HCL),
Groeneweg 1, 8911 EH Leeuwarden
tel. 058-233 23 50
www.historischcentrumleeuwarden.nl